Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

HE 38/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta

Lausunto

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta.

Keskeiset huomiot

1. Hyvinvointialueiden rahoituksessa ei tulisi sallia pistemäisiä kertaluontoisia leikkauksia, jotka horjuttavat rahoitusjärjestelmän uskottavuutta ja alueiden kannustimia talouden tasapainottamiseksi.
2. Esitys on kehittynyt oikeaan suuntaan hyte-rahoituksen määräytymisen muutosten myötä. Rahoitusmallia voitaisiin edelleen kehittää kannustavammaksi vähentämällä hyte-osuuden kasvu kokonaisuudessaan tarveperusteisesta rahoitusosuudesta.
3. Tarvekertoimissa käytetyt laskentatiedot ja tiedot väestön muutoksista ovat rahoituksen maksatusvuoteen verrattuna useita vuosia vanhoja, mikä johtaa kasvavilla tai nopeasti ikääntyvillä alueilla usean prosentin jatkuvaan rahoitusvajeeseen.

Hyte-rahoitusosuuden kasvattaminen

Esitystä on muutettu lausuntokierroksen jälkeen siten, että vähennys ehdotetaan tehtäväksi puoliksi asukas- ja puoliksi tarveperusteisesta rahoitusosuudesta. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkökulmasta muutos on oikeasuuntainen.

Rahoitusmallia voitaisiin edelleen kehittää kannustavammaksi vähentämällä hyte-osuuden kasvu kokonaisuudessaan tarveperusteisesta rahoitusosuudesta. Asukasperusteinen rahoituksen määräytyminen on merkittävä tehokkuuteen kannustava elementti rahoitusmallissa, sillä se kannustaa järjestämään kasvavan väestön palvelut kustannustehokkaammin.

Hyte-indikaattorin painoarvon kasvattaminen 1,5 %:iin on positiivinen muutos rahoitusmallin kannustavuuden kannalta. Alue esittää huolena sen, että indikaattoritiedon oikeellisuus, kirjaamiskattavuus ja yhdenmukaisuus eivät ole valtakunnallisesti riittävällä tasolla.

Siirtymätasauksen kertaluontoiset leikkaukset

Hyvinvointialueiden rahoituksessa ei tulisi sallia pistemäisiä kertaluontoisia leikkauksia. Nyt esitettävät kertaluontoiset leikkaukset siirtymätasauksiin uhkaisivat

toteutuessaan rahoitusjärjestelmän uskottavuutta ja heikentävät alueiden kannustimia talouden tasapainottamiseksi.

Jos leikkauksia täytyy toteuttaa, tulisi yksittäiseen alueeseen kohdistuvien leikkausten sijaan muuttaa rahoituslakia siten, että vaikutus kohdistuu tasapuolisesti kaikkiin alueisiin, kuten tarkastella pysyvää siirtymätasausta.

Rahoituksen määräytymisessä tulee hyödyntää mahdollisimman ajantasaista tietoa

Rahoituksen määräytymistekijöiden (mm. asukasluku, tarvekertoimien diagnoositiedot, hyte-kerroin) osalta olisi tarkoituksenmukaista käyttää mahdollisimman ajantasaista tietoa.

Nykyisellä laskentatavalla rahoitus kasvaa viiveellä sellaisilla alueilla, joilla väestö kasvaa tai ikääntyy nopeasti. Tarvekertoimissa käytetyt laskentatiedot ja tiedot väestön muutoksista ovat rahoituksen maksatusvuoteen verrattuna vuosia vanhoja, mikä johtaa kasvavilla tai nopeasti ikääntyvillä alueilla usean prosentin jatkuvaan rahoitusvajeeseen. Esimerkiksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella viive vastaa käytännössä sitä, että yhden keskikokoisen terveysaseman rahoituspohja puuttuu pelkästään siksi, että laskennassa käytettävä tieto on vanhentunutta.

Esimerkiksi asukasperusteisesti määräytyvän rahoituksen laskentaan voitaisiin sisällyttää ennakoiva väestöennustekorjaus, jolla tarkennettaisiin rahoitusta huomioimaan väestömäärän kasvusta johtuvaa palvelutarpeen ja edelleen kustannusten kasvua. Vaihtoehtona olisi toteuttaa korjaus jälkikäteen toteutuneella väestömäärän kasvulla.